

Oponentní posudek bakalářské práce

Název práce: Interpretace požáru v Domě odborů v Oděse dne 2. 5. 2014 v ukrajinském a ruském mediálním prostoru

Řešitelka: Yelyzaveta Mykhaylova

Datum odevzdání: 27. 6. 2024

Oponentka: doc. Tereza Pospíšilová, PhD.

Předložená bakalářská práce si klade za cíl zjistit, jak ukrajinská a ruská média informovala o událostech v Oděse (2. 5. 2014), jak publikované informace rámovala a jaké narativy a propagandistické techniky obě strany při tvorbě mediálních výstupů použily. Práce je dobře strukturovaná a psaná odborným kultivovaným jazykem. Téma i zvolená metoda analýzy jsou relevantní. Hlavní slabinou práce z mého pohledu je to, že není vůbec popsána zvolená metoda analýzy (obsahová analýza) a jen velmi povrchně analýza rámců. Z textu práce není vidět, že by studentka mediální obsahy jakkoli systematicky analyzovala. S tím kontrastují ambiciózní interpretace, prokládané příklady z médií, které mne vedou k pochybám o tom, jak a zda vůbec analýza proběhla. Druhou slabinou je místy neprůhledná práce se zdroji v teoretické části práce.

Celkově práci hodnotím 3-.

Teoretická část

Studentka prezentuje politický kontext zkoumané události přehledně a srozumitelně. Části 2.1 a 2.2 jsou však velmi krátké a chybí odkaz na jakýkoli zdroj.

Podstatnou slabinou teoretické části je ne zcela průhledná práce se zdroji. Není zřejmé, odkud studentka načerpala znalosti použitých teoretických konceptů. Prezentace modelu propagandy je značně zjednodušená. Jediný odkaz je přitom na původní dílo Chomskyho a Hermana, které je však mnohem komplexnější. Pokud studentka pro prezentovanou podobu jejich teorie použila jiný zdroj (např. Wikipedii nebo jinou studentskou práci), měl by být uveden tento zdroj. Jako „klíčové filtry modelu propagandy“ uvádí studentka vlastnictví a ideologii/vztah s vládou. V původním díle ale bylo „filtrů“ více, proto by mělo být uvedeno, které jsou vynechány a proč.

Není jasné, odkud jsou převzaty „klíčové součásti teorie mediálního rámování“ (Výběr, Zdůraznění, Vyloučení, Zpracování). V článku Entmana (1993) jsem je nenalezla a jiný zdroj zde studentka neuvádí.

Výklad konceptu války čtvrté generace (Lind) nemá na s. 32 uveden zdroj. Není také jasné, z čeho byly vyvozeny body, ilustrující, „jak mediální narativy vytvořené jako ohlas této události odpovídají zásadám 4GW“ (s. 23-4).

Část 5.3 (Mechanismy informační války) nemá uveden zdroj a není zřejmé, zda se jedná o vlastní interpretaci, ani na základě čeho vznikla.

Studentka neuvádí, odkud čerpá následující citát (*Ačkoli se Lindova teorie primárně zaměřuje na taktiku na bojišti, její základní princip "evolučních tendencí v konfliktu" lze aplikovat i na toto téma, a to konkrétně na informační válku, s. 22*). Jiný citát v následujícím odstavci již odkazuje na zdroj, ale chybí zde údaj o stránce, což je v případě doslovné citace chyba (*Podle Linda "válka čtvrté generace (4GW) zdůrazňuje funkci nestátních aktérů a nekonvenční taktiky" (Řehka, 2017)*).

Analýza

Autorka uvádí, že analyzovala 7 mediálních výstupů v ruských a 7 v ukrajinských médiích, publikovaných v období 2. - 12. 5. 2014, s tím že se jedná o všechny dostupné mediální výstupy, které bylo možné v 8 zvolených periodických dohledat. Není však uvedeno, podle čeho studentka výstupy vyhledávala (jaká použila klíčová slova a zda je hledala v názvu či v plném textu atd.), proto takové zdůvodnění nepůsobí přesvědčivě.

Postrádám detailnější popis metody analýzy rámců a obsahové analýzy, který by mne přesvědčil, že studentka metodu zná dostatečně na to, aby ji uměla použít pro analýzu dat.

Cíle práce (respektive hlavní výzkumná otázka, cíle „praktické části práce“, témata analýzy atd.) jsou prezentovány opakovaně, ale pokaždé mírně jinak. Práci by prospělo jasnější stanovení cíle a výzkumných otázek, s nimiž by potom přesně korespondovala struktura prezentování výsledků. V tuto chvíli cílům a tématům odpovídá struktura prezentování výsledků jen zčásti (např. na konci v části 10 se najednou objeví popis „klíčových aktérů“, aniž to je součástí deklarovaných cílů práce). Celkově není dostatečně jasné, co přesně bylo cílem zjistit, a k čemu z toho práce přinesla zjištění.

Studentka v práci zaměřuje „techniky“ a „strategie“ a volně operuje s odbornými pojmy, jež ne všechny definovala (např. diskurz). Přitom bez důkladnějšího vysvětlení těchto pojmů nemáme jistotu, že jim studentka rozumí a správně je při analýze použila.

Kapitola 8, která je dle struktury práce již v části věnované výsledkům, najednou na začátku představuje koncepty propagandy a dezinformací, jež by měly být představeny mezi teoretickými koncepty práce. Dále následuje interpretace proložená příklady z médií, která nemá parametry ani obsahové analýzy, ani analýzy rámců.

V kapitolách 8-10 se víckrát opakují stejné nebo velmi podobné interpretace (např. poukaz na obraz „oděské Chatyně“), stejně tak se opakují citáty z médií. Není to systematické ani dostatečně přehledné.

Části 9.1 a 9.1 mají prezentovat „techniky rámování“, v textu však žádné techniky nevidím, jen výběr různých příkladů z médií a jejich komentář.

Celkově lze konstatovat, že práce neobsahuje žádnou systematickou analýzu médií, byť studentka deklaruje, že provedla obsahovou analýzu a analýzu rámců. Text, který má být analytický, je interpretace proložená příklady z médií.

Některé závěry pod-kapitol by z dané analýzy (resp. výzkumného designu) ani nemohly být vyvozeny (např. že potřeby vlastníků a jejich politické zájmy ovlivňovaly média). Další závěry jsou nepřiměřeně silné ve vztahu k analýze daných dat (např. „Koordinovaný narativ v různých ukrajinských médiích *prokázal* systematické propagandistické úsilí o kontrolu informačního procesu“, s. 43). Jiné závěry jsou nadsazené a jdou směrem, který již neodpovídá původně deklarovaným cílům práce: „Výsledky naší analýzy podtrhují význam nutnosti mediální gramotnosti a kritického myšlení při rozeznávání motivací, které stojí za mediálními obrazy, a širších geopolitických důsledků těchto narativů“ (s. 49).

Studentka v textu pozitivně hodnotí a nadsazuje svoji vlastní analýzu způsobem, který neodpovídá předloženému textu (např. „Pochopení ruských a ukrajinských mediálních strategií otevírá cestu k hloubkové komparativní studii obou mediálních diskurzů“, s. 44; „Část práce věnovaná konstrukci narativů v ukrajinských a ruských médiích se snaží nabídnout důkladnou komparativní studii...“, s. 45; „tato práce vyplňuje mezeru v dosavadním výzkumu tím, že poskytuje komplexní komparativní analýzu...“, s. 50).

Uvítala bych, kdyby studentka v bakalářské práci předvedla systematickou analýzu 14 zvolených mediálních obsahů, i kdyby se měla zaměřit jen na jeden až dva dílčí koncepty a analyzovat článek po článku. Výsledná práce však bohužel neprokazuje schopnost systematicky provést analýzu médií, byť v malém rozsahu. Nevím proto, odkud se vzaly výsledné závěry a interpretace, což bohužel zpochybňuje celou práci.

Otázky pro obhajobu

1. Jak byste vysvětlila rozdíl mezi diskurzem a narativem?
2. Odkud přesně, tj. z jaké stránky, pochází citát z Řehky (2017), který uvádíte na s. 22? *Podle Linda "válka čtvrté generace (4GW) zdůrazňuje funkci nestátních aktérů a nekonvenční taktiky.*
3. Můžete detailněji popsat, jakou metodou jste analyzovala data a jak přesně jste při tom postupovala?
4. Píšete, že „model propagandy nám pomohl pochopit strukturální vlivy, které stojí za mediálním obsahem, včetně vlastnictví médií a ideologických předsudků“ (s. 50). Můžete vysvětlit, co přesně vaše analýza k tomuto tématu přinesla? Jak jste v bakalářské práci objasnila strukturální vlivy?

Tereza Pospíšilová

V Praze dne 18. 9. 2024